

Emlékezés Baintner Jánosra (1815-1881), a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjára

Remembering János Baintner (1815-1881), Corresponding Member of the Hungarian Academy of Sciences

Baintner János jogtudós, jogakadémiai és egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja 1815. január 15-én született Liptóújíváron (Liptó vármegye). 1881. augusztus 14-én hunyt el Pusztaberkiben (Nógrád vármegye).

A Magyar Tudományos Akadémia 1865. december 10-én tartott közgyűlésén választotta levelező tagjává. Baintner János székfoglaló előadását négy évvel később, „A bírósági szervezet, különösen a bíróságok megalakulása” címmel tartotta 1869. december 13-án. A székfoglaló előadás kivonatos formában az Akadémiai Értesítőben még ebben az évben nyomtatásban is megjelent. A székfoglaló teljes szövegét a Magyar Tudományos Akadémia Értekezések a társadalmi tudományok köréből című kiadványsorozata 1869. évi III. száma közölte.

Baintner János édesapja Baintner János, édesanyja Hirsch Barbara volt. Felesége Permayér (Permajer) Karolina (1828–1905) volt. Említést érdemel, hogy egyik fia, Baintner Hugó (1851-1925) jogtudós, a Kassai Jogakadémia rendes tanára, „Az avatkozás. Tanulmány a Polgári Perjog köréből” című 1896-ban megjelent, korában nagyra értékelt mű szerzője volt. Itt utalunk arra, hogy Baintner Hugó volt a kassai jogakadémia utolsó dékánja.

Baintner János középiskolai tanulmányait Rozsnyón, Miskolcon és Lőcsén végezte. A Pesti Egyetemen bölcsészeti és jogi tanulmányokat folytatott. Jogi tanulmányait 1835-ben fejezte be a Pesti Egyetemen. Ezt követően joggyakorlatot folytatott. 1836 és 1838 között a pesti királyi táblán hites jegyzőként működött. 1838-ban tett ügyvédi vizsgát Pesten. A következő évben, 1839-ben szerzett a jogi doktori diplomát Pesti Egyetemen. A jogi doktori oklevél, diploma birtokában szerzett jogot arra, hogy jogakadémián vagy egyetemen tanárként működhessen.

Több előkelő, vagyonos családnál tanított jogot három éven át, 1838 és 1841 között. 1841. április 10-én Kismartonban, Esterházy herceg uradalmi igazgatóságánál mint jogügyi előadó és titkár nyert alkalmazást. Ezt az állást töltötte be 1848-ig. Említést érdemel, hogy Baintner János az úriszékeken polgári (civil) és büntetőügyekben referált, majd később ülnök lett.

Baintner János az 1848/1849. évi forradalom és szabadságharc első évében, 1848-ban a Pozsonyi Jogakadémia tanára, két évvel később, 1850. május 20-án pedig a Pozsonyi Jogakadémia igazgatója (dékánja) lett. Elődje Suhayda János (1818-1881) volt, akit a forradalom és szabadságharc leverését követően 1850 májusában megkérdezése és bejegyzése nélkül nevezték ki a Pozsonyi Akadémia igazgatójának és egyúttal a magánjog (ius privatum) tanárának. Suhayda azonban nem kívánt német nyelvű előadásokat tartani és ezért megvált a tanári pályától.

Baintner János a Pozsonyi Jogakadémián tanári pályafutása kezdeti szakaszában államismeretet (statisztikát) és bányajogot (ius minerale), később, 1850 és 1853 között pedig váltó (ius cambiale)- és kereskedelmi jogot (ius commerciale) oktatott. 1853-ban és 1854-ben a váltó- és kereskedelmi jog mellett a magyar magánjogot (ius privatum regni Hungariae) is előadta. Hangsúlyozni kívánjuk, hogy a XIX. század második felében már rendelkezésre álltak magyar nyelven kiadott tankönyvek, melyek Baintner János oktatómunkáját is

megkönnyítették. Fontos utalni arra, hogy sok esetben ezek a munkák külföldi, elsősorban német és osztrák szerzők munkáinak fordításai voltak. A hazai jog (*ius patrium*) egyes intézményeit elemezve Baintner János nem egyszer utalt a római jogi forrásokra (*fontes iuris Romani*) is, csakúgy, mint a jelentős európai polgári törvénykönyvekben található szabályozásra.

Baintner Jánost 1854-ben a pozsonyi országos főtörvényszék tanácsosává nevezték ki. Az országos főtörvényszéken betöltött magas állása mellett megtartotta egészen 1861-ig a Pozsonyi Jogakadémia igazgatói állását is.

1855. december 15-én Baintner János az úrbéri törvényszék ülnöke és a tanügyi osztály vezetője lett. A következő évben, 1856. november 24-én tagja lett a pozsonyi földtehermentesítési bizottságnak is.

1861. január 22-én Magyar Királyi Helytartótanács (*Consilium regium locumtenentiale Hungaricum*) tanácsosa lett. Utalni kívánunk arra, hogy a Magyar Királyi Helytartótanács működése 1848 és 1861 között szünetelt.

1863. június 29-én a Hétszemélyes Táblához (*iudicium septemvirale* illetve *tabula septemviralis*) a büntető osztály szavazó bírójának hívták meg. A Hétszemélyes Táblán egészen 1869. május 31-ig, a Hétszemélyes Tábla megszüntetéséig, működött ebben a pozícióban.

Baintner Jánost 1862. május 25-én a Pesti Egyetemen az osztrák magánjog (*österreichisches Privatrecht*) és polgári törvénykezés tanárává és királyi tanácsossá nevezték ki. Az 1870/1871. évi tanévben a jog- és államtudományi kar dékánja volt. Baintner János akadémiai és egyetemi tanárként, valamint bíróként egyaránt támogatta a magyar nyelven folyó oktatást, ügyintézkést és törvénykezést (bíráskodást). Hivatkozott az 1830. évi VII. törvénycikkre a nemzeti nyelv használatáról, az 1836. évi III. törvénycikkre a magyar nyelvről, az 1840. évi VI. törvénycikkre (ugyancsak) a magyar nyelvről és az 1844. évi II. törvénycikkre a magyar nyelv és nemzetiségről.

Baintner Jánost foglalkoztatta a hazai kodifikálatlan magánjog kodifikálásának szükségessége. Említi munkáiban azt, hogy a hazai magánjog (*ius privatum*) kodifikálásának törvényen alapuló előkészítése az 1791. évi XVIII. törvénycikkre nyúlik vissza, amely a *Diaeta* jogi bizottságát (*deputatio iuridica*) megbízta egy magánjogi törvénytervezet (*Proiectum nonnullarum utilium civilium legum*) kidolgozásával.

Jól ismerte, a francia *Code civil* mellett, az Osztrák Polgári Törvénykönyvet (*Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch – ABGB*) és foglalkozott az *ABGB/OPTK* egyes rendelkezéseinek a Magyar Királyság (*regnum Hungariae*) nem kodifikált magánjogába történő befogadásának lehetőségével és szükségességével. Erre az 1861. január 23-án gróf Apponyi György (1808-1899) országbíró (*iudex curiae regiae*) elnökletével megnyitott Országbírói Értekezlet (*Judexkurialkonferenz*) által ajánlott, majd 1861. június 23-án a képviselőház, 1861. július 1-jén a főrendiház által jóváhagyott, az uralkodó által helybenhagyott és a királyi Kuria teljes vegyes ülése által elfogadott anyagi és alaki törvényekre egyaránt vonatkozó *Ideiglenes Törvénykezési Szabályok* hazai bírói gyakorlatban való alkalmazásával foglalkozva mutat rá.

Baintner János az 1879/1880. évi tanév végén nyugalomba vonult. Nógrád vármegyei pusztaberki birtokára vonult vissza és itt is hunyt el egy évvel nyugalomba vonulását követően.

Baintner János életpályája, munkássága, vonatkozik ez a „*vita activa*” területére is, jogász, jogtudós kortársai nagy többségétől eltérően, nem a politikai élethez, aktivitáshoz, hanem a

jogász, elsősorban bírói tevékenységhez kapcsolódik. Jelentős érdeme az osztrák magánjog és törvénykezési jog (bírói szervezet) magas, tudományos igényű ismertetése Magyarországon. Erre utalt Apáthy István (1829-1889) Baintner Jánosról tartott emlékbeszédében, melyet a Magyar Tudományos Akadémián tartott 1883-ban. Baintner János a XIX. század második felében a magyarországi perjogászok körében nagy tekintélynek örvendő jogtudósaként számított. Jogtudományi munkái ma is figyelmet érdemelnek.

Baintner János főbb munkái

Magyar régi és új törvényszéki rendezet és törvénykezési eljárás. Bevezetéssel. Pozsony, 1851.; Az ausztriai általános magánjog alaptanai. Pest, 1868.; A bírósági szervezet, különösen a bíróságok megalakulása. Székfoglaló értekezés. (kivonatolt szöveg). Akadémiai Értesítő Pest, 1868.; A bírósági szervezet, különösen a bíróságok megalakulása. Székfoglaló értekezés. (teljes szöveg). Értekezések a társadalmi tudományok köréből 1867-1870. évi első kötet XII. szám. Pest, 1869.; Jövő politikánk az országgyűlési képviselők választóihoz. Pest, 1869.; A bírósági szervezet, különösen a bíróságok megalakulása. Értekezések a társadalmi tudományok köréből. XII. szám. Pest, 1870. és A bírósági szervezet és peres eljárás köztörvénykezési polgári ügyekben. Budapest, 1877.

Felhasznált irodalom

Emlékbeszéd néhai Baintner János fölött. Budapest, 1883. és Apáthy I.: Emlékbeszéd Baintner János l. tag fölött. Budapest, 1883.

Hamza Gábor
egyetemi tanár, az MTA rendes tagja
Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE)
Állam- és Jogtudományi Kar
e-mail: gabor.hamza@ajk.elte.hu